

Master i Læse- og Skriveidaktik – fra forskning til praksis

Af ELISABETH ARNBAK, lektor, Institut for Pædagogisk Psykologi, DPU og DORTHE KLINT PETERSEN, lektor, Institut for Pædagogisk Psykologi, DPU

Behovet for forskningsbaseret viden i læse- og skriveundervisning

Det er let nok at konstatere, at læseundervisningen i grundskolen og på ungdomsuddannelserne ikke fungerer optimalt. Det viser eksempelvis nationale læseundersøgelser som Danlæs (Nielsen, 2001, Allerup og Mejding, 2007) og internationale læseundersøgelser som IEA (Mejding, 1994) og PISA (Møller Andersen m. fl., 2001). I de nævnte undersøgelser ses en stor spredning i elevernes læsefærdigheder og en relativt stor andel af dårlige læsere allerede tidligt i skoleforløbet. Andelen af svage læsere ser ikke ud til at blive mindre hen over skoleforløbet. På grundlag af resultaterne i PISA vurderede man eksempelvis, at mellem en femtedel og en sjettedel af de undersøgte elever ikke havde opnået tilstrækkelige færdigheder i læsning til at kunne gennemføre en ungdomsuddannelse.

Problemet er ikke enestående for Danmark. I de industrialiserede lande ses samme fokus på at øge elevernes basale læse- og sprogfærdigheder. Det har eksempelvis ført til, at man flere steder i verden har gennemført metaanalyser af en stor mængde undersøgelser med det formål at identificere indhold og metoder, der kan kvalificere skriftsprogundervisningen i grundskolen. Et sådant eksempel er rapporten fra The National Reading Panel i USA (NICHED, 2000).

Det er også let nok at formulere målsætninger om, at andelen af elever, der forlader grundskolen med utilstrækkelige læsefærdigheder, skal nedbringes markant. Der er stor enighed blandt

politikere, praktikere og forskere om, at kvaliteten af læseundervisningen skal styrkes. Samtidig har regeringen ambitiøse målsætninger om elevernes skoleforløb efter grundskolen. I et oplæg til Globaliseringsrådet anføres som målsætning for 2010, at mindst 85 % af en ungdomsårgang skal gennemføre en ungdomsuddannelse, og at mindst 45 pct. af en ungdomsårgang skal gennemføre en videregående uddannelse (oplæg til Globaliseringsrådet, 2005). Hvis denne målsætning skal indfries, skal eleverne være i stand til at honorere de læsekrav, de møder i både ungdoms- og videregående uddannelser.

Et manglende flow af viden fra forskning til praksis

Det er let nok at sige, der skal gøres noget ved kvaliteten af læseundervisningen i grundskolen. Det er straks vanskeligere at byde ind med løsninger til, hvordan man gør dette. En mulig medvirkende årsag til de svage læseresultater og den store andel af svage læsere i Danmark kunne være en manglende forskningstilknudning og forskningsbaseret undervisning på de uddannelsesinstitutioner, der varetager lærernes grunduddannelse og efteruddannelse.

Danmark er et lille sprogområde, og der udgives ikke mange tidsskrifter og fagbøger om nye forskningsbaserede resultater af relevans for læse- og skriveundervisning. Der har heller ikke været tradition for en akademisering af lærerstanden, med fx krav om læsning af faglitteratur på engelsk. Det har som konsekvens, at nye forskningsresultater og ny viden om læse- og skriveidaktik er længe om at sive ned i systemet og nå de fagfolk, der til daglig beskæftiger sig med elevernes læseundervisning.

At dette kan være en medvirkende årsag til elevernes læseniveau i Danmark støttes af en evaluering af læseindsatsen i folkeskolen, der blev offentliggjort i november 2005 (EVA, 2005). Evalueringen pegede klart på en manglende forskningsbaseret viden om læsning og læseundervisning blandt undervisere i folkeskolen og et ringe flow af viden og

erfaringer fra faggruppe til faggruppe. I rapporten anbefales en øget indsats for at sikre, at læseundervisere, vejledere og konsulenter kommer i besiddelse af nyere forskningsbaseret viden om læseteori og læseidaktik.

I rapporten fra Udvalget til forberedelse af en national handlingsplan for læsning fra november 2005 understreges det ligeledes, at viden om læseundervisning på alle niveauer skal styrkes og det anbefales, at der udarbejdes en masteruddannelse til læsekonsulenter.

Hen over de sidste 30 år har læseforskningen i en stor mængde undersøgelser dokumenteret betydningen af en række sproglige og skriftsproglige færdigheder for udviklingen af effektive læse- og stavefærdigheder (Elbro, 2006; McCardle & Chabra, 2004). Når det drejer sig om den første læse- og skriveundervisning, så er et af de centrale forskningsresultater den særdeles grundige dokumentation af den årsagsrelaterede sammenhæng mellem opmærksomhed på sproglyd og udviklingen af ordlæsefærdigheder. Et andet centralt forskningsresultat omhandler betydningen af, at begynderlæseren både forstår og kan udnytte skriftens lydprincip i læsning og stavning. Går man til mere avancerede færdigheder i læsning som eksempelvis tekstforståelse, så har en række undersøgelser dokumenteret betydningen af læserens (især faglige) ordkendskab, genrekendskab og metakognitive indstilling til læsearbejdet (bevidst styring og regulering af læseudbyttet). Endelig har forskning i skriveprocesser dokumenteret, at skriverens bevidsthed om tekstens målgruppe og formål har stor betydning for kvaliteten af tekstskrivningen.

Hvis man ønsker at kvalificere læse- og skriveundervisningen i grundskolen og i ungdomsuddannelserne, er det dog ikke tilstrækkeligt, at man blot gør denne viden tilgængelig for underviserne ved fx at informere dem om disse undersøgelser. Man må også hjælpe læseundervisere til at omsætte vigtige forskningsresultater til metoder og indhold i skriftsprogundervisningen.

Masteren i Læse- og Skrivedidaktik er udviklet for at imødekomme behovet for en forskningsbaseret uddannelse i læse-, stave- og skrivedidaktik, der kan medvirke til at øge forskningsbaseret viden om læsning og skrivning i praksis.

Formål med Master i Læse- og Skrivedidaktik

Formålet med uddannelsen er at kvalificere undervisere og konsulenter med ansvar for dansk og læsning gennem en bred forskningsbaseret videregående uddannelse med henblik på udvikling og kvalitetssikring af læse-, stave- og skriveundervisning på alle uddannelsesniveauer i Danmark.

Uddannelsen skal 'klæde den studerende på' både fagligt og metodisk, således at en master i læse- og skrivedidaktik kan vejlede beslutningstagere i kommunen og på den enkelte skole. Masteren skal endvidere kunne planlægge, gennemføre og rapportere om udviklingsarbejder i kommunen, så effektive metoder og gode undervisningsmaterialer kan få større gennemslagskraft over hele landet. Endelig skal en master kunne formidle ny forskningsbaseret viden og indsigt til læseundervisere og vejledere og anbefale måder at implementere denne nye viden på i skriftsprogsundervisningen

Indhold og form i Master i Læse- og skrivedidaktik

Master i Læse- og Skrivedidaktik er en akademisk videreuddannelse for personer, der har lyst til at formidle ny forskningsbaseret viden til relevante faggrupper og hjælpe dem med at omsætte denne viden til god læse- og skriveundervisning. Forankringen i forskning sikres såvel gennem underviserkvalifikationer som gennem uddannelsens indhold og form. Således omhandler eksempelvis et helt modul de faglige og metodiske forudsætninger for omsætning af forskningsbaseret viden til praksis.

Master i Læse- og Skrivedidaktik er ikke en grunduddannelse i læsning,

stavning og skrivning. Som studerende på Master i Læse- og Skrivedidaktik forventes man at være i besiddelse af den nødvendige viden om dansk sprog, skriftsprog og teorier om komponenter i og udvikling af læse-, stave- og skrivefærdigheder, således at man kan læse dansk og udenlandsk primærlitteratur om disse emner. Det forudsættes derfor, at en ansøger til Master i Læse- og Skrivedidaktik som minimum har en mellemlang videregående uddannelse, der omfatter teori og viden om dansk sprog og skriftsprog (eller et andet sprog med en alfabetisk skrift), fx et liniefag i dansk fra seminariet eller en kandidatgrad i dansk. Det forudsættes endvidere, at ansøgeren har mindst to års undervisningserfaring.

Uddannelsens varighed og struktur

Masteruddannelsen er normeret til 1 årsværk. Et årsværk er en fuldtidsstuderendes arbejde i et år. Uddannelsen tilrettelægges som deltidsuddannelse over 2 år. På DPU lægger man vægt på, at masterstuderende skal kunne studere samtidig med, at de har fuldtidsarbejde. Derfor er undervisningen samlet i 3 weekend-seminarer (fredag og lørdag) og en fuld masteruge med undervisning hver dag.

Uddannelsen består af fire moduler. Der udbydes kun ét modul hvert semester. Det forventes, at modulerne gennemføres successivt fra 1 til 4. En studerende kan dog vælge kun at læse et eller udvalgte moduler, men dette vil forudsætte et grundigt kendskab til den eksisterende litteratur.

Modulerne er som følger:

- **Modul 1:** Læseforberedende undervisning og begynderundervisning i læsning, stavning og skrivning
Fokus i modul 1 er på rammer, metoder og indhold i den første læse-, stave- og skriveundervisning og rettet mod elever med normale sproglige forudsætninger og mod elever med særligt behov som fx to-sprogede elever og elever i risiko for dysleksi.
- **Modul 2:** Den fortsatte undervisning

i læsning, stavning og skrivning
Her er der særligt fokus på komponenter i tekstforståelse, udvikling af avancerede afkodnings- og stavestrategier samt udvikling af skrivekompetencer. Der undervises i dette modul både i læse-, stave- og skrivedidaktik rettet mod normalgruppen, men også i didaktiske problemstillinger i forhold til ældre elever og unge med særlige behov.

- **Modul 3:** Forskningsbaseret praksisudvikling
Dette modul omhandler omsætning af forskningsbaseret viden til undervisningsformer og indhold. Den enkelte studerende vælger ét af en række fastlagte forskningsområder og modtager en række forelæsninger af relevans for dette emneområde. Undervisning og vejledning på modulet tilbydes derfor i mindre grupper, der koncentrerer sig om forskning og didaktik på det valgte område.

- **Modul 4:** Masterprojekt.
Sidste modul er forbeholdt masterprojektet. Her kan den studerende vælge at arbejde videre med det emne, der blev valgt i modul 3, eller fokusere på et helt andet aspekt af skriftsprogsundervisningen i grundskolen og på ungdomsuddannelserne.

Master i Læse- og Skrivedidaktik har netop gennemført første seminar med 29 engagerede studerende fra hele landet.

Litteratur

Allerup & Mejding (red.) "Danlæseprojektet". København: DPU. 2007

Elbro, C. (2001, 2006). *Læsning og Læseundervisning*. København: Gyldendal Uddannelse

Globaliseringsrådet (2005) *Verdens bedste folkeskole*

Mejding, J. (1994). *Den Grimme Ælling og Svanerne? – om danske elevers læsefærdigheder*. København: DPI.

Møller Andersen, Egelund, Pilegaard

Jensen, Krone, Lindenskov & Mejding (2001). *Forventninger og færdigheder – danske unge i en international sammenligning*. København: DPU.

National Institute of Child Health and Human Development (NICHD), (2000). Report of the *National Reading Panel. Teaching Children to Read: An evidence-based assessment of the scientific research literature on reading and its implication for reading instruction: reports of the subgroups* (NIH Publication No. 00-4754). Washington, DC: U.S. Government Printing Office

Nielsen, J.C. "*Projekt Danlæs – Undersøgelse og pædagogisk evaluering af danske børns læsning, Dialogoplæg 4*", DPU, 2001

Peggy Mc Cardle & Vinita Chhabra (red.), *The voice of evidence in reading research*. USA: Poul Brookes Publishing.

